

DESIGN MUSEUM

BRUSSELS

**The plastic
design collection**

EDUCATIEF DOSSIER

HET DESIGN MUSEUM BRUSSELS EN ZIJN COLLECTIE

Het **Design Museum Brussels**, dat aan 20e-eeuws en hedendaags design gewijd is, werd in 2015 opgericht na de overname van een privécollectie door het Atomium. De permanente tentoonstelling, The Plastic Design Collection, is een collectie van meer dan 2000 designstukken uit plastic vanaf de jaren 50 tot nu. Deze collectie is overigens voortdurend in evolutie. In de zalen van de permanente tentoonstelling biedt het Design Museum Brussels zijn bezoekers een aparte kijk op design in plastic materialen en de geschiedenis ervan. Dit bijzondere domein van de designwereld wordt verder belicht in een reeks tijdelijke tentoonstellingen waarin we de wederzijdse invloeden tussen samenleving, geschiedenis en design onderzoeken, maar ook andere creatieve domeinen verkennen. Daarbij streven we er steeds naar om deze toegepaste kunst voor iedereen toegankelijk en verstaanbaar te maken.

De permanente tentoonstelling – met zowel alledaagse voorwerpen als objecten die haast kunstwerken lijken en zelfs meubelstukken – wekt nieuwsgierigheid en verwondering, en doet ook vragen rijzen. In de zalen van de permanente tentoonstelling staat weliswaar slechts een selectie opgesteld, maar de bezoekers kunnen de volledige collectie, die zich in de **reserves** van het museum bevindt, door de glazen vensters bewonderen.

Bij het verlaten van de permanente tentoonstelling hebben de bezoekers toegang tot de **Plasticotek**, een didactische ruimte. In deze materialotheek, waarin we de geschiedenis van de plastic materialen, hun kenmerken en technische eigenschappen evenals hun fabricage en recyclage onderzoeken, krijgen de bezoekers de kans om verschillende plastic voorwerpen ter hand te nemen en het meubilair dat in de tentoonstellingszalen wordt getoond, uit te proberen. De Plasticotek is ook bedoeld als debatruimte waar over de geschiedenis, het heden en de toekomst van plastic kan worden gediscussieerd.

MET EEN GROEP KINDEREN OF JONGEREN NAAR HET DESIGN MUSEUM BRUSSELS

OM

JE TE VERWONDEREN

DE INDUSTRIËLE REVOLUTIE EN HAAR UITDAGINGEN BETER TE BEGRIJPEN

TERUG TE REIZEN IN DE GESCHIEDENIS EN JE IN DE TIJD VAN DE EERSTE RUIMTEREIZEN TE WANEN
VOORWERPEN UIT HET VERLEDEN TE ZIEN

EEN NIEUWE KIJK TE KRIJGEN OP VOORWERPEN UIT ONS DAGELIJKS LEVEN

JE VRAGEN TE STELLEN EN DEBATTEN OP GANG TE BRENGEN
TE BEGRIJPEN WAT PLASTIC MATERIALEN ZIJN

VAKGEBIEDEN TE ONTDEKKEN

EEN KLAS- OF SCHOOLPROJECT TE BEGINNEN
IETS LEUKS TE DOEN MET JE LEERLINGEN
BUITEN DE SCHOOLMUREN EEN VERFRISSENDE ERVARING OP TE DOEN

JE HART OP TE HALEN AAN VORMEN EN KLEUREN

TE BEGRIJPEN WAT DESIGN IS EN HOE BELANGRIJK HET IN ONS LEVEN IS
DE INDUSTRIËLE REVOLUTIE EN HAAR UITDAGINGEN BETER TE BEGRIJPEN

INSPIRATIE TE VINDEN EN CREATIVITEIT TE STIMULEREN

EDUCATIEF DOSSIER – INHOUDSTAFEL

1. INLEIDING TOT DESIGN	5
ACTIE EN RESULTAAT	
ONTSTAAN VAN DESIGN	
WAT IS JOUW BEROEP? DESIGNER!	
KUNST OF DESIGN?	
DESIGN EN LUXE	
2. DE WERELD VAN DE PLASTIC MATERIALEN	7
PLASTIC, EEN WOORD VAN VROEGER EN NU	
UITVINDING VAN PLASTIC	
PLASTIC MATERIALEN EN HUN EIGENSCHAPPEN	
FABRICAGE VAN PLASTIC MATERIALEN	
RECYCLAGE	
TOOL VOOR EEN DOORDACHT GEBRUIK VAN PLASTIC MATERIALEN	
3.10 BLIKVANGERS UIT DE COLLECTIE	11
10 DIDACTISCHE TIPS OM OVER DESIGN TE PRATEN	
4. BEKNOPT GEÏLLUSTREERD LEXICON VOOR DE BEZOEKER VAN HET DESIGN MUSEUM BRUSSELS	15
5. BIBLIOGRAFISCHE EN DIGITALE BRONNEN	18
BESCHIKBAAR ALS BIJLAGE BIJ HET DOSSIER :	
TIJDLIJN VAN HET DESIGN MUSEUM BRUSSELS	
5 EDUCATIEVE ACTIVITEITEN	

Deze handleiding is bestemd voor leerkrachten, educatieve medewerkers en animatoren die het museum bezoeken en met kinderen en jongeren van elke leeftijd werken (van kleuterschool tot secundair onderwijs). Je vindt hierin de nodige informatie en tools om een bezoek aan het Design Museum Brussels voor te bereiden en naderhand verder uit te werken. Enkele rubrieken van dit dossier – zoals het lexicon en de tijdlijn – kunnen rechtstreeks in de klas worden gebruikt.

1. INLEIDING TOT DESIGN

ACTIE EN RESULTAAT

Design moet worden begrepen als het resultaat van een proces dat dezelfde naam draagt. Het woord 'design' verwijst tegelijk naar de actie en het resultaat. Met 'design' bedoelen we enerzijds een voorwerp bedenken dat voor het dagelijks leven bedoeld is en bepalen hoe dat er zal uitzien. Anderzijds gebruiken we het woord 'design' ook om het resultaat van dit creatief proces aan te duiden: het voorwerp in zijn eigenlijke vorm dus.

ONTSTAAN VAN DESIGN

Eigenlijk ontstond design op het moment waarop de mens zijn eerste voorwerp maakte. Design bestaat dus al heel lang. Toch was het wachten tot de tweede fase van de industriële revolutie (tweede helft van de 19^e eeuw) voor design een volwaardige discipline werd. Alles begon op het einde van de 18^e eeuw toen voor het eerst voorwerpen in serie werden geproduceerd. Vanaf het moment waarop de eerste stoomlocomotief op de rails werd gezet (1812), konden materialen makkelijker worden vervoerd en naar productiecentra gebracht. In deze centra, die vergelijkbaar waren met de eerste fabrieken, werden voorwerpen gefabriceerd en geassembleerd. De arbeiders die deze voorwerpen maakten, stonden niet altijd meer in contact met de mensen die de voorwerpen bedachten en tekenden. Deze laatsten – we zouden het de 'designers' kunnen noemen – waren in die tijd vaak ingenieurs. In 1849 werd het woord design voor het eerst gebruikt. Design werd een nieuwe discipline die werd gekenmerkt door de serieproductie van vernieuwende voorwerpen met een hedendaagse esthetische vormgeving, niet te verwarren met de 'decoratieve kunsten' die bij de kunstambachten thuishoren.

Design kwam pas echt goed van de grond in de 20^e eeuw. In 1919 ontstond in Duitsland het Bauhaus, de eerste school voor ontwerpers. In de jaren 1930 begon de massaproductie van plastic materialen die in de designwereld een revolutie teweegbrachten. Vanaf dat moment was de opgang van design niet meer te stuiten. Nieuw in onze tijd is de bekommernis om de duurzaamheid van designstukken, waar lange tijd geen aandacht voor was.

WAT IS JOUW BEROEP? Ik ben designer!

Een designer bedenkt de vorm van een functioneel voorwerp en moet ervoor zorgen dat dit voorwerp bepaalde eigenschappen heeft. Nemen we bijvoorbeeld het ontwerp van een stoel. Voor zo'n stoel worden een aantal specificaties opgegeven waaraan moet worden voldaan: de stoel moet comfortabel, compact en licht zijn, of hij moet goedkoop te produceren zijn. Tot slot mag ook de esthetiek niet uit het oog worden verloren. De stoel moet er leuk uitzien. Hij moet in de smaak vallen bij de mensen voor wie hij bedoeld is. Het is geen makkelijke opdracht om rekening te houden met al deze criteria.

Een designer ontwerpt niet alleen meubilair en voorwerpen voor het dagelijks leven. Design is onder te verdelen in heel wat deeldomeinen: grafisch design voor de communicatiebranche (logo's, lay-outs, websites, magazines, boeken, ...), industrieel design (gespecialiseerde voorwerpen of voorwerpen uit het dagelijks leven), verpakkingsdesign (labels, koekjesdozen, ...), 3D-design en virtueel design (videospelletjes, nieuwe virtuele werelden, ...). Er is voor elk wat wils!

1/ INLEIDING TOT DESIGN

Kunst of design?

Hoewel deze twee disciplines vaak met elkaar worden verward omdat ze allebei met een creatief proces te maken hebben, is design geen kunst. We hebben het hier niet over kunstwerken maar over designstukken, voor het merendeel industriële designstukken.

Een kind dat een potje uit boetseerklei maakt om er zijn potloden in te bewaren, doet aan design. Het bedenkt een voorwerp dat het zelf mooi vindt en dat de juiste eigenschappen heeft om de functie te vervullen waarvoor het bedoeld is: potloden bewaren. Het kind kan zijn potje dus niet alle mogelijke en denkbare vormen geven want die zijn niet allemaal geschikt om de beoogde functie te vervullen. Zodra een voorwerp echter elke functionele dimensie mist en uitsluitend een esthetisch doel heeft, spreken we van een kunstwerk.

Design onderscheidt zich dus van kunst doordat het vooral functionele voorwerpen oplevert. Design is geen zuivere kunst. Het is een toegepaste kunst.

DESIGN EN LUXE

Is design alleen maar voor een elite die een luxueus leventje leidt? Neen, dit is een foute maar ook wijdverspreide opvatting. Arm of rijk, niemand hoeft ver te zoeken om design te vinden. Design is geen discipline die zich tot de wereld van het huishouden en de binnenhuisinrichting beperkt. We vinden ook designvoorwerpen in de wereld van het transport, het stadsmeubilair, drukwerk, ... Het beeld van dure designspullen is ongetwijfeld ontstaan door de hoge prijzen van bepaalde voorwerpen waarvan de waarde toegenomen is door hun bijzondere, vernieuwende of zelfs historische, artistieke waarde.

De meeste voorwerpen uit de museum-collectie werden bedacht en gefabriceerd met de bedoeling ze voor iedereen toegankelijk te maken.

In de jaren 1950 en 1960 had het Franse designmerk 'Prisunic' zelfs een reclamecampagne met als belangrijkste slogan "Le beau au prix du laid": mooi voor de prijs van lelijk !

Uten Silo 2 - Dorothee Becker

1970, Vitra, Zwitserland

Een opbergbord: een nuttige manier om je interieur op te fleuren.

Capitello - Studio 65

1971, Gufram, Italië

Dit lijkt een sculptuur, maar eigenlijk is het een zetel. Design: kunst die nuttig is.

2. DE WERELD VAN DE PLASTIC MATERIALEN

PLASTIC: EEN WOORD VAN VROEGER EN NU

Het woord 'plastic' komt van het Griekse 'plassein' wat '**modelleren, vormgeven, kneden**' betekent. In het Latijn werd dit later 'plasticus'. Dit adjectief geeft aan dat je iets een bepaalde vorm kunt geven. En precies daarom noemen we de synthetische materialen die in het begin van de 20e eeuw werden ontdekt, 'plastic' materialen: je kunt ze namelijk een bepaalde vorm geven. Ondertussen is plastic als materiaal een soortnaam geworden. We hebben het elke dag over '**PLASTIC**' zonder meer!

UITVINDING VAN PLASTIC

In de natuur komen verschillende soorten harsen voor. Die waren er altijd al. Zo heb je bijvoorbeeld dennenhars (een natuurlijk polymeer), latex uit rubberbomen (een tropische boomsoort), en lijmen en gelatines op basis van dierenbotten of -huiden.

Scheikundigen uit de 19e eeuw die nieuwe materialen probeerden te vinden, experimenteerden met mengsels van natuurlijke elementen (hars, latex, cellulose, gelatine, ...) en scheikundige bestanddelen. Dit was een eerste stap op weg naar volledig synthetisch plastic.

In 1907 ontdekte Leo Baekeland, een scheikundige van Belgische origine, de chemische formule van het eerste volledig synthetische plastic. Hij gebruikte dus uitsluitend zuiver scheikundige bestanddelen. Het eerste plastic – het zogenaamde bakeliet – wordt gemaakt door de chemische verbinding van fenol (OH) en formaldehyde (CH₂O).

PLASTIC MATERIALEN EN HUN EIGENSCHAPPEN

Plastics vormen een grote familie. Hun chemische verbindingen en bestanddelen verschillen echter, wat elk type plastic zijn specifieke eigenschappen verleent (**dichtheid, smeltpunt, mechanische sterkte, onbuigzaamheid, kleur en transparantie**).

Om de verschillende soorten plastic en hun respectieve eigenschappen beter te begrijpen, rangschikken we ze in drie categorieën: **thermoplasten, thermoharders en elastomeren**

De RESERVES van het Plastic Design Collection

2. DE WERELD VAN DE PLASTIC MATERIALEN

THERMOPLASTEN	THERMOHARDERS	ELASTOMEREN
<p>Thermoplasten vervormen wanneer ze in contact komen met warmte (tussen 150 en 300 °C). We geven ze de juiste vorm door ze te verwarmen. Dit procedé kan worden herhaald, wat betekent dat deze materialen vaak kunnen worden gerecycleerd. Voordat ze worden verwerkt, hebben deze plastics de vorm van granulaten of poeders. Hun scheikundige formule is vrij eenvoudig. Deze plastics bestaan uit lange ketens van koolstof- en waterstofatomen afkomstig van petroleumderivaten.</p> <p>Tot de thermoplasten behoren onder meer pvc (polyvinylchloride) en PS (polystyreen). Van polystyreen worden vaak meubels gemaakt omdat het stevig is en er een transparante variant bestaat.</p> <p>Wat we doorgaans 'piepschuim' noemen, behoort ook tot de thermoplasten. Het is namelijk geëxpandeerd polystyreen (PSE). De dichtheid is verminderd om er een licht en ietwat samendrukbaar materiaal van te maken dat schokken dempt. Hieronder zie je een designstuk uit de museumcollectie. De buitenkant van deze lamp is uit PSE gemaakt.</p> <p>Metrolight - Ingo Mauer 1970, Design M, Italië</p>	<p>Typisch voor thermoharders is hun onomkeerbaarheid: zodra ze hun vorm hebben gekregen, kunnen ze onmogelijk naar hun vloeibare vorm of poedervorm terugkeren. Dit maakt thermoplasten buitengewoon sterk, maar helaas zijn ze onmogelijk te recycleren.</p> <p>Vóór ze hun vorm krijgen, zijn het poeders of vloeistoffen. Hun chemische bestanddelen zijn veel complexer dan die van thermoplasten omdat ze via een polymerisatieproces een verbinding vormen in een driedimensionaal netwerk.</p> <p>Tot deze familie behoren materialen met een verschillende hardheid. We vinden in deze categorie bijvoorbeeld polyurethaan, waarmee de rubberwieltjes van een skateboard worden gemaakt. Het voordeel is dat thermoharders zeer goed bestand zijn tegen warmte. Verder vinden we in deze categorie ook plastics zoals fenoplasten en aminoplasten waarvan elektrisch isolatiemateriaal en keukengerei wordt gemaakt.</p> <p>Het voorwerp hieronder komt uit de collectie. Het is een salontafel uit polyurethaan (PUR).</p> <p>Massolo - Piero Gilardi 1974, Gufram, Italië</p>	<p>Elastomeren hebben niet dezelfde eigenschappen als de twee vorige categorieën. Ze zijn elastisch en bijzonder scheurbestendig wanneer ze worden geëxpandeerd of wanneer hun vorm wordt gewijzigd. Dit heeft te maken met de scheikundige ketens die als een soort vering op moleculair niveau werken.</p> <p>Bij de elastomeren vinden we rubber, een natuurlijk elastomeer. Na de ontdekking van rubber ontwikkelden wetenschappers formules om synthetische elastomeren met diverse eigenschappen te maken. Die zijn bijvoorbeeld beter bestand tegen veroudering, hebben goede hechtingseigenschappen, enz.</p> <p>Hieronder zie je een lamp waarvan de voet uit rubber gemaakt is. De Ventosa is erg ingenieus bedacht. Deze lamp heeft geen voet uit een hard materiaal nodig. Dankzij de voet in de vorm van een zuignap kan je de Ventosa gewoon op eender welk effen oppervlak vastzetten.</p> <p>Ventosa - A. en P.G. Castiglioni 1962, Flos, Italië</p>

2. DE WERELD VAN DE PLASTIC MATERIALEN

FABRICAGE VAN PLASTIC MATERIALEN

Plastic materialen worden op verschillende manieren gefabriceerd, naargelang van hun respectieve eigenschappen en in functie van de vorm van het voorwerp dat wordt vervaardigd. Dit technisch domein noemen we plastics engineering.

Hieronder vind je een overzicht van de verschillende vormgevingstechnieken die voor plastic worden gebruikt:

Extruderen om buizen en profielen te maken: het vloeibare plastic wordt door een pers met wormschroef gehaald waardoor het de gewenste vorm en lengte krijgt. Daarna komt de buis of het profiel uit de machine om af te koelen.

Centrifugaal gieten om holle stukken te maken: het vloeibare plastic wordt in een koude matrijs gegoten die ronddraait. Het vloeibaar plastic zet zich af op de wanden van de matrijs en koelt tegelijk af. Zo ontstaan holle voorwerpen.

Spuitgieten om complexe stukken te maken: het vloeibare plastic wordt in een koude metalen matrijs met een complexe vorm geïnjecteerd. Dit procedé wordt gebruikt om volle voorwerpen te fabriceren.

Kalanderen om vellen en platen te maken: dit procedé houdt in dat vloeibaar plastic tussen twee walsen wordt gegoten die in min of meerdere mate verwarmd zijn, zodat fijne plastic platen of vellen worden gevormd.

Blaasgieten om folies en flacons te maken: dit procedé houdt in dat plastic in een matrijs wordt geblazen om een holle vorm te creëren

De PLASTICOTEK - Een plek om kennis te maken met plastic materialen

2. DE WERELD VAN DE PLASTIC MATERIALEN

RECYCLAGE VAN PLASTIC

In 2018 produceerde de mens zo'n 359 miljoen ton plastic. Dat is 3,2% meer dan in 2017. De almaar toenemende hoeveelheid plastic afval zorgt voor verontreiniging in de oceanen. Dit is verontrustend voor de toekomst van de planeet en de biodiversiteit. In deze context moeten we er dus absoluut voor zorgen dat we alle geproduceerde voorwerpen en verpakkingen optimaal benutten.

In de designwereld is het probleem van de plasticvervuiling aan de orde van de dag. Een plastic stoel is weliswaar geen voorwerp voor eenmalig gebruik, maar toch proberen designers de ecologische voetafdruk van hun creaties te verminderen.

TOOL VOOR EEN DOORDACHT GEBRUIK VAN PLASTIC MATERIALEN

Deze vragenlijst zou je kunnen helpen om de hoeveelheid plasticafval in je klas of vereniging te verminderen.

-> Je wil een plastic voorwerp kopen. Stel jezelf deze vragen:

Heb ik dit plastic voorwerp echt nodig?

Is dit een duurzaam voorwerp dat ik verscheidene keren ga gebruiken of is het een wegwerping dat ik maar één enkele keer zal gebruiken?

Als het een wegwerpvoorwerp is, kan ik dan een duurzaam alternatief vinden (een voorwerp dat ik kan hergebruiken of een voorwerp dat niet van plastic gemaakt is)?

Als ik in een winkel bijvoorbeeld een plastic tas aangeboden krijg, kan ik in plaats daarvan misschien een doos gebruiken. Of ik heb een stoffen tas meegebracht.

-> Je wil een plastic voorwerp weggooien. Stel jezelf deze vragen:

Zou ik dit voorwerp misschien kunnen hergebruiken? Kan ik het een tweede leven geven?

Een yoghurtpotje kan bijvoorbeeld een waterpotje worden dat ik bij het schilderen gebruik. Een plastic tas kan ik nog enkele keren hergebruiken om andere dingen in te stoppen.

Heb ik nog meer ideeën voor hergebruik of nieuwe toepassingen? Kan dit voorwerp worden herwerkt, aangepast, versneden of met andere voorwerpen samengevoegd?

Er worden bijvoorbeeld portefeuilles gemaakt van oude plastic zeilen.

-> Je wil of moet een plastic voorwerp weggooien:

Is het recycleerbaar? Helaas kunnen niet alle soorten plastic worden gerecycleerd. Kijk aandachtig naar de logo's op het voorwerp. De driehoekige logo's met pijltjes eromheen en met het nummer 1, 2 of 5 (PET, PEHD en PP) kunnen worden gerecycleerd. Gooi ze in de juiste vuilnisbak voor gescheiden afval.

111 Navy

Wilton C. Dinges

2010, Emeco, Verenigde Staten

Deze stoel was bestemd voor de duikboten van de Amerikaanse marine. Aanvankelijk werd hij uit aluminium gemaakt, maar dit exemplaar is van plastic Coca-Cola flessen gemaakt.

3. 10 BLIKVANGERS UIT DE COLLECTIE 10 DIDACTISCHE TIPS* OM OVER DESIGN TE PRATEN

* De 10 tips die hieronder volgen, kunnen bij verschillende designobjecten en bij alle tentoonstellingen van het Design Museum Brussels worden gebruikt.

TIP 1

NADENKEN OVER DE TITEL VAN HET VOORWERP

Wat betekent dit woord?

Waarom kreeg het voorwerp deze naam?

TIP 2

HET VOORWERP PRECIES BESCHRIJVEN

Bekijk dit voorwerp aandachtig.

Kun je minstens 4 adjectieven geven die het omschrijven? Kun je het aan je vrienden beschrijven? Beeld je daarbij in dat zij het voorwerp niet zien.

Afbeelding 1

Universale 4867 - Joe Colombo

1968-1969, Kartell, Italië. Materiaal: ABS

De Universale is de eerste stoel uit ABS die volledig door middel van een spuitgietprocedé tot stand werd gebracht. Deze stapelbare stoel werd door Kartell gefabriceerd. Dankzij de uitschuifbare poten kan de stoel in de hoogte worden versteld. Joe Colombo, de designer, noemde zijn stoel de Universale als verwijzing naar het modernistische postulaat uit die tijd. De stoel, een voorwerp voor iedereen dat voor ieder van ons toegankelijk is. In een wereld waarin tijd en afstand dankzij de technische en technologische vooruitgang niet langer als obstakels werden gezien, zou de UNIVERSALE de wereld veroveren...

Afbeelding 2

Bambù - Enzo Mari

1968-1969, Danese, Italië. Materiaal: PVC

Deze vazen zijn geïnspireerd op antieke zuilen. Wanneer ze naast elkaar staan, doen ze denken aan de ruïnes in Italië. Daarnaast lijken ze ook op bamboe. Designers laten zich vaak inspireren door hun directe omgeving (hier Italië) om vernieuwende en interessante vormen te creëren. Enzo Mari speelt met de klassieke codes door deze vormen uit het verleden een nieuwe gebruiksfunctie en nieuwe afmetingen te geven, en er een materiaal voor te gebruiken dat zeer ver van de oorspronkelijke materialen staat

Afbeelding 3

Componibili - Anna Castelli-Ferrieri

1969, Kartell, Italië. Materiaal: ABS

Dit kleine opbergmeubel uit ABS is de bestseller van Kartell. Het modulaire en inwisselbare meubel vindt in elke kamer een plaatsje: niet alleen in de woonkamer, maar ook als nachttafeltje in de slaapkamer of als extra opbergmeubel in de speelkamer. De verschillende modules kunnen op elkaar worden gestapeld en bestaan in vele kleuren, zodat iedereen zijn eigen ontwerp kan samenstellen. Dit product is nog steeds verkrijgbaar bij Kartell.

3. 10 BLIKVANGERS UIT DE COLLECTIE 10 DIDACTISCHE TIPS OM OVER DESIGN TE PRATEN

TIP 3

DE FUNCTIE BEGRIJPEN

Waarvoor kan dit voorwerp dienen?

Bedenk verschillende mogelijke functies. Vind je het nuttig?

TIP 4

PRATEN OVER ESTHETIEK

Vind je dit voorwerp mooi? Waarom wel of waarom niet?

Wat betekent 'mooi'? Heeft iedereen dezelfde smaak als jij?

Afbeelding 1

Toot-a-Loop-radio / R72 - anoniem

1972, Panasonic, Japan. Materiaal: ABS, elektronisch systeem

Deze armband-radio maakte furore in de jaren 70 en 80 toen steeds meer vakantiegangers graag een lichte en handige radio met zich mee wilden nemen. De Toot-a-Loop kon je gewoon als een elegante, kleurrijke armband dragen.

In de tijd van de Toot-a-Loop gebruikte Panasonic een slogan die naar de vorm van dit voorwerp verwees: "It is an S, it is an O... It's a crazy radio!" (het is een S, het is een O, het is een te gekke radio).

Afbeelding 2

Cactus - Guido Drocco & Franco Mello

1971, Gufam, Italië. Materiaal: PUR

Eind jaren 60 liet een groep jonge Italiaanse designers zich door de natuur inspireren bij hun ontwerpen. Zo kwamen ze tot een nieuwe vorm van ironisch design, wat we 'controdesign' noemen. Deze cactus is er een voorbeeld van. Iemand zin om zijn jas aan deze stekelige kapstok te hangen?

Afbeelding 3

Blow - Jonathan De Pas, Donato D'Urbino, Paolo Lomazzi & Carla Scolari

1967-1968, Zanotta, Italië. Materiaal: PVC

Op het eerste gezicht zou je denken dat deze fauteuil in een zwembad thuishoort. Toch werd hij ontworpen voor gebruik binnenshuis. Een fauteuil als deze – er bestaat ook een transparante versie – kan de inrichting een zekere lichtvoetigheid geven. Bovendien is hij makkelijk te vervoeren. Dit soort opblaasbaar design met afgeronde hoeken weerspiegelt perfect de sfeer van de sixties toen hoekige vormen not done waren. De zachte rondingen daarentegen sluiten perfect aan bij alle libertaire deugden die in die tijd de hemel in werden geprezen.

3. 10 BLIKVANGERS UIT DE COLLECTIE

10 DIDACTISCHE TIPS OM OVER DESIGN TE PRATEN

TIP 5

DESIGN BIJ JOU THUIS

Bekijk dit voorwerp. Kun je je voorstellen dat het bij je thuis staat? In je kamer? Waarom wel of waarom niet? Vind je dat het bij een ander voorwerp hier in het museum zou passen?

TIP 6

MATERIAAL EN FUNCTIE

Uit welk materiaal is dit voorwerp gemaakt? Waarom heeft de designer dit materiaal gekozen? Zoek informatie over de eigenschappen van dit materiaal.

TIP 7

VORMEN EN INSPIRATIE

Doet de vorm van dit voorwerp je aan iets denken?

Als je een designer was, waar zou je je inspiratie dan vandaan halen?

Afbeelding 1

Dondolo - Cesare Leonardi & Franca Stagi

1967-1969, 1^e editie, Bernini - 2^e editie (1969), Elco, Italië, Materiaal: GRP

Deze schommelstoel – Dondolo in het Italiaans – uit 1968 is een soort totaalwerk dat door het Italiaanse duo Cesare Leonardi en Franca Stagi werd bedacht. Omdat gebruik werd gemaakt van GRP, een plastic materiaal dat met lange glasvezels versterkt is, kon de stoel in één keer worden gegoten. Het gewicht van de persoon die in de stoel gaat zitten, wordt uitsluitend gedragen door de sterkte van het materiaal waaruit het overhangende gedeelte gemaakt is. De rugleuning lijkt in het ijle te zweven, wat de persoon die in de stoel zit een gevoel van gewichtloosheid geeft. De zichtbare groeven aan één kant van het meubel, maken het materiaal nog sterker.

Afbeelding 2

Sphère d'Isolément S2 - Claude Vidili

1970, Les plastiques de Bourgoigne, Frankrijk. Materiaal: PVC

In de jaren 60 raakten design en sciencefiction op een nooit eerder geziene manier met elkaar vervlochten. Terwijl het in de jaren 20 nog gewoon de bedoeling was om wetenschap begrijpelijk te maken en te valoriseren, was het in de jaren 60 veeleer zaak om thuis te kunnen ervaren hoe het zou zijn om in de ruimte te leven. De resoluut futuristische allures van deze cabine illustreren perfect de invloed van de ruimtereizen op de binnenhuisinrichting. De Sphère d'Isolément was een vernieuwend stuk meubilair omdat het de mogelijkheid bood om een gesloten ruimte te creëren in een andere ruimte. Het meubel kon dus worden gebruikt om de ruimten van een woning te herdefiniëren, en diende niet meer alleen om een huis te meubileren.

3. 10 BLIKVANGERS UIT DE COLLECTIE

10 DIDACTISCHE TIPS OM OVER DESIGN TE PRATEN

TIP 8.

DRAAGBAAR?

Waarom worden draagbare voorwerpen gemaakt? Ken je draagbare voorwerpen waarvan ook een niet-draagbare versie bestaat of omgekeerd?

TIP 9.

JE FAVORIETE VOORWERP

Wat is je favoriete voorwerp uit de hele selectie? Waarom? Als je de designer was, hoe had je het dan genoemd? Geef een nieuwe naam aan dit voorwerp.

TIP 10.

OBSERVEREN EN TEKENEN

Zou je dit voorwerp kunnen tekenen? Om het te tekenen, moet je het observeren. Je kunt met het perspectief en de afmetingen werken. Nota Bene: de animator of leerkracht kan aangepaste instructies geven in functie van het niveau van de kinderen.

Afbeelding 1

Valentine - Ettore Sottsass & Perry A. King

1969, Olivetti, Italië, Materiaal: gespuitsgiet ABS, ferro- en non-ferrometalen

De Valentine, een creatie van het designersduo Ettore Sottsass en Perry A. King, was indertijd ronduit revolutionair. De behuizing uit rood ABS is licht en stevig. Het mechanische gedeelte, dat in de vroegere machines altijd verborgen zat, is hier zichtbaar. De Valentine kan met of zonder koffer worden getransporteerd. De koffer, die ook uit ABS gemaakt is, kan als steun worden gebruikt. Alleen de twee doppen van het inktlint zijn geel. Zij worden vaak als twee robotogen geïnterpreteerd.

Afbeelding 2

iMAC - Jonathan Ive, Appel design Team

1996, Appel, Verenigde Staten, Materiaal: PC - elektronisch systeem

De iMac moest een functionele en gebruiksvriendelijke computer worden. Door trendy kleuren te gebruiken herdefinieerde Apple met dit ontwerp de esthetiek van computers. In plaats van vierkante kasten te bouwen, bedacht Jonathan Ive een behuizing met gebogen lijnen. Het plastic dat hij hiervoor gebruikte, was niet langer ABS (stevig plastic dat echter niet transparant kan worden gemaakt) maar transparant polycarbonaat dat kan worden gekleurd. Daarnaast liet Ive ook zoveel mogelijk kabels verdwijnen om een uitgepuurd design te verkrijgen. Zo ontstond een voorwerp dat zowel voor thuis als voor kantoor geschikt is.

4. BEKNOPT GEÏLLUSTREERD LEXICON OM DE COLLECTIE VAN HET DESIGN MUSEUM BRUSSELS TE BEZOEKEN

Lexicon illustraties

LIJST VAN ILLUSTRATIES

1. **Homme** - Ruth Francken, 1971, Philips, Frankrijk
2. **Télévision boule** - Anon c., 1970, Radiola, Frankrijk
3. **UFO Space Âge type 22**, Patrice Dupont, 1971, Philips, Frankrijk
4. **Pony** – Anonieme designer, Gemi, Italië
5. **Casalino JR** - Alexander Begge, 1971, Casala, Duitsland
6. **PS VÅGÖ**, Thomas Sandell, 2003, Ikea, Zweden
7. **Chesterfiels**, Quasar khan, 1968, Quasar, Frankrijk
8. **Tupperwares**, Earl Tupper, Jaren 1950, Tupperware, Verenigde Staten
9. **Rag** - Gaetano Pesce, 1971, Fish Design, Verenigde Staten
10. **Pied Géant**, Nicola L., 1968, Nicola L, België

BIOMORF (adjectief) en ANTROPOMORF (adjectief)

Het eerste wordt gezegd van een voorwerp waarvan de vorm op een element uit de natuur geïnspireerd is. Het tweede wordt gezegd van een voorwerp waarvan de vorm op die van de mens geïnspireerd is.

Afbeelding 1

Het meest markante antropomorfe stuk uit de collectie is ongetwijfeld de stoel met de naam 'Homme' (man). In 1971 creëerde Ruth Francken een stoel vertrekkend van het lichaam van een man.

COLLECTIE (zelfstandig naamwoord, vr.)

Een collectie is een geheel van voorwerpen die een zekere eenheid vertonen.

De collectie van het Design Museum Brussels werd grotendeels samengesteld door Philippe Decelle, een ingenieur en kunstenaar. Drie gebeurtenissen liggen aan de basis van zijn collectie. De eerste was zijn ontdekking van transparante en gekleurde materialen. De verzamelaar was dol op PMMA, ook bekend onder de naam plexiglas. De tweede gebeurtenis was de aankoop van de Garden Egg (1968), een stoel van Peter Ghyczy die Decelle van een bevriende handelaar kocht. De derde gebeurtenis was de 'redding' van een Universale (1967), een stoel van Joe Colombo. Decelle vond dit designstuk in Ukkel bij het vuilnis.

4. BEKNOPT GEÏLLUSTREERD LEXICON OM DE COLLECTIE VAN HET DESIGN MUSEUM BRUSSELS TE BEZOEKEN

Afbeelding 2

De collectie van het Design Museum Brussels is zo uitgebreid dat je er zelfs deelcollecties in kunt onderscheiden. Zo is er een collectie televisietoestellen met meer dan 25 verschillende modellen. Hier zie je er een van: een televisie in de vorm van een bol.

DESIGN (zelfstandig naamwoord, onz.)

Design is een vorm van toegepaste kunst. We bedoelen er enerzijds het verzinnen, ontwerpen en creëren van visuele effecten en objecten mee. Daarnaast is design ook het resultaat van dit creatieve proces: een designvoorwerp!

Afbeelding 3

Toen Patrice Dupont, designer bij Philips, in 1971 de grammofoon UFO Space Age Type 22 tekende, was hij dus met design bezig. Korte tijd later was het voorwerp klaar. Dat voorwerp op zich is ook design. De eigenaar van het voorwerp kan het designstuk in dit geval zelfs verplaatsen, aangezien het om een compacte en draagbare grammofoon gaat. Als je het voorwerp bekijkt, zie je het ingewerkte handvat om de grammofoon te dragen. We kunnen het designstuk van Patrice Dupont overal mee naartoe nemen!

DESIGNER (zelfstandig naamwoord, m. of vr.)

De designer is de man of vrouw die aan de basis ligt van een designstuk. Het is iemand die zijn creativiteit en verbeeldingskracht ten dienste stelt van de voorwerpen of afbeeldingen waar anderen naderhand gebruik van maken.

Afbeelding 4

We weten niet van alle voorwerpen wie de designer was. In de collecties van het museum zit bijvoorbeeld de Pony, een klein draagbaar radiootje waarvan de bedenker onbekend is. Het design behoort echter toe aan een designfirma. Vandaag de dag bestaan er open source meubels. Je vindt de plannen online. Dit is voor designers een manier om hun designs een eigen leven te laten leiden.

ESTHETIEK (zelfstandig naamwoord, vr.)

De esthetiek is de leer van de schoonheid en die geldt niet alleen voor menselijke creaties. We kunnen ook een esthetische waarde toekennen aan een voorwerp uit de natuur of aan een landschap dat niet door de mens tot stand is gebracht. De esthetiek is in zekere zin subjectief.

Afbeelding 5

De Casalino JR, een gele stoel van Alexander Begge, vertegenwoordigt een vorm van esthetiek. De kleurrijke en afgeronde stoel past binnen de esthetiek van de jaren 60 en 70. Kenmerkend voor die periode is dat de zeden en gewoonten vrijer werden. Rechte lijnen en scherpe hoeken, die in die tijd als streng en beperkend werden ervaren, moesten verdwijnen. In de plaats daarvan kwamen soepele, vrije rondingen. Wat mensen mooi vinden, verandert metertijd. Elke periode in de geschiedenis herdefinieert de esthetiek. Die is namelijk het resultaat van een complexe optelsom van een heleboel factoren: de sociale context, de wetenschappelijke en technische vooruitgang, de verwachtingspatronen van de mensen en de creaties van artiesten en designers.

INDUSTRIËLE REVOLUTIE (verzamelnaam, vr.)

De industriële revolutie kwam er niet zomaar op één dag. De uitvinding van de stoommachine (door James Watt in 1769) bracht ingrijpende veranderingen op gang voor een belangrijk deel van de mensheid. Stoomtreinen en stoomboten konden grote afstanden afleggen en grondstoffen naar de fabrieken brengen. Daardoor konden plots voorwerpen in serie worden geproduceerd. Dit zorgde voor een aanzienlijke daling van de kostprijs. Honderd jaar later gaf de uitvinding van de elektriciteit de industriële revolutie nog een extra impuls. Vanaf toen kon nog sneller en nog makkelijker worden geproduceerd.

Driehonderd jaar geleden was het niet zo eenvoudig om een nieuwe stoel aan te schaffen. De kosten waren veel hoger want zonder technische en technologische hulpmiddelen duurde het werk langer en was het zwaarder. Ook het transport was een probleem.

4. BEKNOPT GEÏLLUSTREERD LEXICON OM DE COLLECTIE VAN HET DESIGN MUSEUM BRUSSELS TE BEZOEKEN

Afbeelding 6

Vandaag de dag lopen we gewoon een meubelzaak binnen, vaak met betaalbare prijzen. Je vindt er bijvoorbeeld de PS VÅGÖ, een stoel die Thomas Sandell in 2003 ontwierp. Deze stoel wordt in één stuk gegoten in een fabriek waar er honderden per dag worden gemaakt. Daarna worden de stoelen naar verschillende winkels overal ter wereld verstuurd. De consumenten worden op hun wenken bediend! Zonder de industriële revolutie en alle technische vooruitgang die ermee gepaard ging, was het nooit zo makkelijk geweest om een stoel te fabriceren, te vervoeren en te verkopen.

PLASTIC (zelfstandig naamwoord, onz.)

Plastic is een materiaal op basis van organische of synthetische bestanddelen – of een combinatie van beide – dat wordt gemodelleerd en verschillende vormen kan aannemen. Er bestaan verschillende soorten plastic. Elke soort is anders, afhankelijk van zijn scheikundige samenstelling, en heeft andere eigenschappen (sterkte, glans, kleur, lichtheid, transparantie, enz.). Vandaag de dag zijn we omringd door plastic. Plastic staat ter discussie omdat het soms moeilijk te recyclen is en moeilijk afbreekbaar is. We moedigen consumenten aan om minder nieuwe plastic voorwerpen te kopen en vooral om minder plastic voorwerpen voor eenmalig gebruik te kopen (zogenaamde 'wegwerpvoorwerpen').

Afbeelding 7

Je hebt vast wel van pvc (polyvinylchloride) gehoord. Pvc kan hard en ondoorzichtig zijn (zoals het pvc in raamlijsten). Het kan ook soepel en doorzichtig zijn. In de collectie van het museum kun je een transparante canapé uit pvc zien. Het is een opblaasbare canapé (Chesterfield) uit soepel pvc. Dit voorwerp, een creatie van Quasar Khanh, is niet bedoeld om rond te dobberen in een zwembad. Het is bedoeld voor binnenshuis. Het geeft de inrichting van de kamer waarin het staat een zekere lichtvoetigheid en transparantie.

RESERVES (zelfstandig naamwoord, m. mv.)

De belangrijkste rol van een museum bestaat erin om voorwerpen of kunstwerken te bewaren. Daarom heeft een museum speciale ruimten waar het voorwerpen stockeert. Dit zijn de reserves. De voorwerpen en/of werken worden er in de best mogelijke omstandigheden bewaard. Temperatuur, licht en vochtigheid zijn drie factoren die in de reserves nauwlettend in de gaten worden gehouden. Waarom? Om de voorwerpen in een zo goed mogelijke staat te houden. Voor de tentoonstellingen worden een aantal voorwerpen uit de reserves gehaald en aan het publiek getoond. Het is namelijk ook de rol van een museum om de rijkdom van het erfgoed te delen. Helaas kunnen bepaalde voorwerpen niet uit de reserves worden gehaald omdat ze te fragiel zijn en/of beschadigd zijn.

Afbeelding 8

In de reserves van het Design Museum Brussels bevinden zich voorwerpen die zelden worden tentoongesteld omdat het plastic de tand des tijds slecht heeft doorstaan. Zij moeten daarom in bijzondere omstandigheden worden bewaard. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de beroemde Tupperware-dozen waarvan het plastic in zeer slechte staat is.

TOEGEPASTE KUNSTEN (verzamelnaam, vr. mv.)

Met beeldende kunst bedoelen we de unieke creaties van een geïnspireerde artiest. De toegepaste kunsten maken gebruik van de inspiratie van een kunstenaar met het doel een voorwerp te creëren dat nuttig is voor de mens.

Afbeelding 9

Op het eerste gezicht zou je dit voorwerp makkelijk met een beeldend kunstwerk kunnen verwarren. Toch is Rag van Gaetano Pesce een lamp. Deze Italiaanse creatieve geest is dus een designer. Wat hij maakt, is toegepaste kunst maar hij speelt duidelijk met de grenzen tussen beeldende kunst en design.

VOORWERP (zelfstandig naamwoord, onz.)

Een voorwerp is eigenlijk een concreet ding. Het staat op zich. Doorgaans heeft het een functie.

Afbeelding 10

De fauteuil van Nicola L, Pied Géant, is een voorwerp in de vorm van een voet. Eigenlijk is een voet geen voorwerp, het is een deel van ons lichaam en is daar onlosmakelijk mee verbonden. De designer heeft een voorwerp gecreëerd maar vertrok daarvoor van iets dat geen voorwerp is. Hij heeft de voet een nieuwe functie gegeven: mensen de kans geven om languit te gaan liggen ... met de voetjes omhoog!

5. BIBLIOGRAFISCHE EN DIGITALE BRONNEN

ENKELE BOEKEN IN HET FRANS VOOR WIE ZICH WIL VERDIEPEN IN DESIGN

Een boek met een chronologisch overzicht van design

1. **Moderne Meubels. 150 jaar design**, 2019, .F. Ullman

Algemeen werk over design, mooi geïllustreerd

1. **Modernistisch design. Stromingen, ontwerpers en interieurs**, Dominic Bradbury en Eva Serra, 2018, Librero Nederland B.V.

Twee boeken over de collectie

1. **Een wereld van plastic 1960 – 1973**, Philippe Decelle, Diane Hennebert en Pierre Loze, 1994, Fondation pour l'Architecture
2. **The Plastic Collection**, Anne Bony, Alexandra Midal en Richard Thommeret, 2015, CFC éditions

TWEE NIET TE MISSEN WERKEN IN HET ENGELS

1. **Plastic Dreams: Synthetic Visions in Design**, Charlotte en Peter Fiell, 2010, Fiell Publishing Limited
2. **Twentieth-Century Design**, Jonathan M. Woodham, 1997, OUP Oxford

DIGITALE INFORMATIE

1. **De website van een tentoonstelling van Martino Gamper. 100 Chairs in 100 Days.**
<http://designhub.rmit.edu.au/exhibitions-programs/-100-chairs-in-100-days-martino-gamper>
2. **De website van het Vitra Design Museum heeft een deel van zijn collectie online geplaatst**
http://collection.design-museum.de/#/en/?_k=iplsze

6. JE BEZOEK PLANNEN

Dossier opgesteld door het Departement Publiek en Activiteiten van het Design Museum Brussels in nauwe samenwerking met Lucie Burton, cultureel bemiddelaarster

Publicatie onder leiding van: Arnaud Bozzini, directeur
Departement Publiek en Activiteiten: Terry Scott

Praktische informatie

Design Museum Brussels
Belgiëplein 1 – 1020 Brussel
www.designmuseum.brussels

Inlichtingen en reserveringen

Terry Scott
Departement Publiek en Activiteiten
Tel: 02 669 49 21
E-mail: info@designmuseum.brussels

Openingstijden

Het museum is elke dag van 11.00 tot 19.00 uur open voor het publiek

Toegang

Het Design Museum Brussels bevindt zich in het noordelijke deel van Brussel, tegenover Paleis 5 van de Heizel, op 150 meter van het Atomium

Metro: lijn 6 – station Heizel
Bus: 14 en 83
Tram: 7
Villo: station 281 op 30 meter (Eeuwfeestlaan)

De activiteiten en tentoonstellingen van het Design Museum Brussels zijn toegankelijk voor alle bezoekers, met of zonder beperking, dankzij een toegangshelling en het weglaten van architecturale obstakels.